

DOI: 10.46340/ephd.2021.7.2.11

Valerii Sekisov

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7782-716X>

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

FROM AUTHENTICITY TO PUBLICITY: SOME ASPECTS OF STANLEY HAUERWAS'S POLITICAL THEOLOGY

Валерій Секісов

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Україна

ВІД АВТЕНТИЧНОСТІ ДО ПУБЛІЧНОСТІ. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕОЛОГІЇ СТЕНЛІ ГАУЕРВАСА

In this article, some aspects of theology of American theologian and public intellectual, representative of postliberal theology and author of numerous works in ethics and political theology Stanley Hauerwas have been considered. In 2001, he was named the best modern theologian by the TIME. But nevertheless he is still almost unknown in the Ukrainian religious and theology studies context. This survey was done to answer the question, what does it mean to be a theologian nowadays. This investigation, from author's point of view, is connected with the crisis in modern theology. And the reason of that crisis is not the secularization or any other external factors, but dramatic changes inside the church. By the way, this challenge doesn't need neither better theological wording, nor new apologetic argumentation, but it is deeply connected with the crisis of authentic Christian beliefs. For example, today in the context of liberal, democratic, national state a new identification arises – to be Christian means to be a good citizen. As a result, the borders of the church are blurring and the community becomes unseen and began to vanish in public space. That is why a church needs a new vision, what does it mean to be a Christian today. Also, it is important to understand in what way a church can be an alternative community in the context of democratic society and how it is possible to resist secularization inside the church. According to Hauerwas, church shouldn't avoid confrontation with the actual liberal narrative. In this article we analyze three aspects – from the problem of authenticity to the church's vision as an authentic community, when Christian beliefs get concrete, visible form. Finally, we will look at the problem of publicity and authenticity in the secular space.

Keywords: Stanley Hauerwas, authenticity, publicity, narrative, secularization, liberalism, political theology.

Постановка проблеми. Вітчизняне богослов'я сьогодні, попри різноманітні зовнішні та внутрішні виклики, усе ж демонструє певний поступ. Однак в міру кількісного зростання досліджень, усе ж актуальним залишається розвиток, власне богослов'я. Йдеться про те, що писати про богослов'я не те ж саме, що творити богослов'я – принаймні, так стверджує Стенлі Гауервас¹.

Стенлі Гауервас – американський теолог та публічний інтелектуал, представник нарративного богослов'я, або ж ширше, постліберальної теології, автор численних праць з етики та політичного богослов'я – гарний приклад того, що богослов'я сьогодні може бути гострим, провокативним, та водночас не позбавленим іронії та гумору. Заняття теологією повинне бути розвагою – стверджує Гауервас². Попри гостре контркультурне спрямування, його ідеї приваблюють багатьох – С. Гауервас був названий кращим сучасним теологом за версією видання "TIME" у 2001 році, а реакції на гучні

¹ Hauerwas, S. (2013). How to write a theological sentence. *Sewanee Theological Review*, 57 (1), 56-72.

² Hauerwas, S. (1981). A Tale of Two Stories: On Being a Christian and a Texan: A Theological Entertainment. *Perkins Journal*, 34 (4), 1-15.

події в Сполучених Штатах (зокрема президентство Д. Трампа не було обділене його увагою), підкреслюють його репутацію публічного інтелектуала. Іронічний, подекуди насмішкуватий, стиль автора не залишає байдужими його читачів. Гауервас – затятий нонконформіст, який вважає за необхідне демонструвати абсурдність того, що ми звикли вважати за норму. В одній зі своїх статей, він називає Юргена Мольтмана “Воннегутом сучасної теології”, через його особливий дар богословської уяви, однак, цей епітет, на наш погляд, чудово характеризує і його власну роботу¹.

Разом із тим, його роботи приваблюють чимало критиків – добрий знак, на думку автора. Видані статті, есе чи монографії залишають після себе чимало відкритих запитань, що підкреслює авторську позицію стосовно того, що богослов'я – спільна справа, де одна з цілей теолога – заклик до співпраці. Йому закидають сектантство, надмірну пристрасність чи навіть упередженість, і, частково такі звинувачення здаються справедливими – нерідко Гауервас відстоює певні позиції з ревністю фанатика, та все ж, він не вважає свою роботу оригінальною. Аристотель, Тома Аквінський, Серен К'єркегор, Карл Барт, Людвіг Вітгенштейн, Аласдаір Макінтайр, Джон Говард Йодер – далеко не повний перелік представників цілої плеяди мислителів, філософів, богословів, що справили значний вплив на формування Гауерваса – теолога.

Попри те, що Гауервас – американський богослов із Техасу, з методистським минулим, який ідентифікує себе як “меноніта високої церкви”, маючи на увазі свій зв'язок з анабаптистською традицією та єпископальною церквою, однак його значна робота, чи проект, на нашу думку, містить чимало актуального для контексту східної Європи. Хоч у фокусі дослідника – Америка та, особливо, феномен американського християнства, здається, більшість результатів дослідження апелюють до широкого загалу, задаючи напрямки руху та майбутніх розвідок у найбільш актуальних і важливих аспектах християнської теології, політології, культурі у цілому.

Мета статті. У даній статті ми розглянемо деякі із вищезгаданих проблем, а саме: у чому, на думку автора полягає проблема сучасного богослов'я, та яким чином вона пов'язана з питанням автентичності переконань християнина. За яких умов переконання та сповідання церкви стають видимими та набувають конкретних форм та текстури? Яким чином церква сьогодні може протистояти хибним наративам, а також, що не так із сучасною ліберальною демократією та ідеологією у цілому?

Що означає бути богословом сьогодні?

Повертаючись до вищезгаданої проблеми розрізнення між описом існуючих богословських позицій та його творенням, слід зауважити, що йдеться не лише про виокремлення дескриптивної та конструктивної теології, або ж про аналіз богословських тем минулого та спробою синтезу нових. Перш за все, мається на увазі таке богослов'я, що набуває цілком конкретної форми та текстури і має безпосередній застосунок до живої дійсності церкви та окремого християнина. Однією із сучасних проблем християнської спільноти, за Гауервасом, є те, що погляди християн можуть бути зрозумілими лише за умови, якщо Бог у якого вони вірять, не існує². Діагностуючи таким чином трагічну помилку, автор вказує на тісний зв'язок між християнськими переконаннями та християнським життям. За влучним висловом Г. К. Честертон, який описав подібну проблему на початку ХХ століття, доісторична людина не падає з дерева через помилку сучасного вченого-антрополога, щоб слугувати йому уроком³, однак, на думку С. Гауерваса коли йдеться про християнське богослов'я, воно нерозривно пов'язане, вплетене у дійсність християнина. Це веде нас до окремих висновків, щодо розуміння позиції та ролі сучасного богослова:

По-перше, Гауервас відкидає розуміння богослов'я як спекулятивної науки, а разом із тим і спокусу надмірного теоретизування. У минулому, на його думку, мало місце хибне розділення, між так званою “теорією” та “практикою”, що призвело до драматичних наслідків⁴. Таку неправомірну дихотомію теоретичного та практичного, чи, з іншого боку, публічного та приватного слід відкинути. Богослов'я слід будувати холістично, воно нерозривно пов'язане з життям християнської спільноти у світі. Разом із тим така позиція висуває на перший план проблему автентичності християнина. Іншими словами – за яких умов, переконання християнина слід вважати вірними? Цей підхід підважує

¹ Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company, 27.

² Hauerwas, S. (2013). How to write a theological sentence. *Sewanee Theological Review*, 57 (1), 56-72.

³ Честертон, Г. К. (2016). *Вечный человек*. Москва: Директ-медиа, 39.

⁴ Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company, 27.

розуміння віри лише як інтелектуальної вправи та зміщує акцент, зокрема у роботах С. Гауерваса, від віри до вірності.

По-друге, на питання автентичності не можливо відповісти поза межами християнської спільноти, адже євангельська подія спасіння має койнонічний, еклезіологічний, а отже політичний характер. Питання церкви, сотеріологічний аспект якого великою мірою ігнорується у євангельському русі, у даному випадку, набуває критичного значення. Євангельський нарратив – не індивідуальна інструкція, але оповідь, що реалізується в історії народу Божого. Саме тому, Гауервас звертається до церкви як до організованої форми оповіді¹.

Нарешті, християнська спільнота є формою оповіді у світі і тому, нерозривно із ним пов'язана. Для С. Гауерваса секуляризація не є ворогом аж доки це не стосується самої церкви. Один із найбільших викликів полягає у тому, що церква не повинна намагатися бути зрозумілою для світу, вдаючись до позбавлених життя абстракцій, обходячи так звані гострі кути євангельського нарративу. Помилкова редукція християнства до базового набору вірувань, відповідальність за яку несуть численні богослови минулого і сьогодення, виглядає, на перший погляд, привабливою стратегією². Однак, для Гауерваса полишити важкі питання віри позаду означає прийняти керівництво сучасної культури у важливих для християн аспектах. Істина – в деталях, стверджує богослов. Намагаючись редукувати християнство до набору вірувань та доктрин, проповідники та теологи прийняли хибну передумову, що Євангеліє стосується лише сфери приватного. Бажання бути зрозумілими, уникнути конфронтації та заперечень опонентів ціною спрощення та редукції, позбавляє християнство життєвої енергії та призводить до втрати церквою пророчого голосу у сучасному суспільстві.

Далі ми розглянемо детальніше вищезгадані аспекти та їх взаємозв'язок.

Криза автентичності: що означає бути християнином сьогодні?

У своїх богословських мемуарах, Гауервас зазначає, що йому потрібно було спочатку стати богословом, для того, щоб стати християнином³. Підкреслюючи, таким чином, зворотний зв'язок між двома поняттями, Гауервас проблематизує саме твердження “бути християнином”. З перспективи ліберального богослов'я ХХ ст., Бог є “ультимативною турботою” (Тілліх), однак для Гауерваса, предметом такої “турботи” тепер, є проблема автентичності християнина. Які ж підстави сьогодні є достатніми, щоб ідентифікувати себе як християнина? Найпростішим способом визначення, на перший погляд, може бути проста належність до християнської культури, однак, Гауервас відкидає таку можливість. Насправді він стурбований тим, що ті хто вважають себе християнами, роблять це через культурну чи цивілізаційну належність до релігії, а не через слідування за Христом. Така проблематизація автентичності зближує американського богослова з відомим данським мислителем, філософом та богословом Сереном К'еркегором. Своім завданням, автор бачить подолання небезпеки, подібної до тієї, проти якої поставав відомий данець. Та, на відміну від питання К'еркегора, що полягало у можливості бути християнином у християнській державі, Гауервас бачить проблему й у самій вірі – чи можемо ми довіряти власній ідентифікації себе як християн, навіть якщо себе такими вважаємо⁴?

Історично церква пройшла різноманітні етапи, яким притаманні відмінні за своєю динамікою та рівнем співпраці чи конфронтації стосунки з державою. Феномен визнання християнської віри у різні періоди не є тотожними за своїм значенням та змістом. Так, у Римській імперії до початку правління імператора Константина, зазначає Гауервас, необхідна була мужність, щоб визнати себе християнином, бо переслідування часто стосувались тих, хто ідентифікував себе як християнина. Однак, після Константина, сповідувати християнство стало надто простою справою, а у контексті християнської імперії, визнати себе язичником, вже потребувало мужності⁵. Таким чином, поняття «християнин» набуло радикально нового значення після Міланського едикту та проголошення політики віротерпимості, а згодом і визнання християнства єдиною релігією Риму. Перемога християнства у Західній Європі породило поняття “християнського світу” – Christendom. Відтепер, бути християнином стало означати визнавати божественну владу імператора, підкорятись

¹ Jenson, R. W. (1992). The Hauerwas project. *Modern Theology*, 8 (3), 285-295.

² Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company, 27.

³ Hauerwas, S. (2013). How to write a theological sentence. *Sewanee Theological Review*, 57 (1), 56-72.

⁴ Там само.

⁵ Herman, P. (2013). Stanley Hauerwas: against secularization in the church. *Zeitschrift für Dialektische Theologie*, 29(2), 12-33.

християнським законам, та бути відданим своїй батьківщині. Нова інтерпретація християнського вчення передбачала, що тепер Бог діє через імператора, направляючи історію усього людства, у той час як церква усе більше ставала невидимою. Хибний шлях, що його обрала більшість імперської церкви, полягав у тому, що церква приймала світ, та його устрій, усвідомлюючи себе, як частину цього світу. Таким чином, життя християнина стало ототожнюватися з життям громадянина імперії, а питання віри стали “внутрішніми”, або приватними питаннями¹.

Пізніше, в епоху Просвітництва, коли “християнський світ” як категорія, певною мірою, втрачає своє цивілізаційне значення, з’являється новий виклик, коли християнство починає співвідноситися із певною універсальною картиною світу, що за необхідністю апелює до раціональних аргументів. Віра все більше тлумачиться як згода із певними догматами, що складають ту чи іншу систему. Однак, ані ліберальна теологія, ані поява біблійного фундаменталізму не змогла посприяти кінцевому вирішенню поставлених завдань.

Наслідком цього стало ототожнення церкви й суспільства, коли слідування за Христом підміняється національними, політичними чи культурними симулякрами. Так, окремим напрямом боротьби Гауерваса-богослова стало протистояння месіанському самоусвідомленню американського християнства, бо, християнство популярної культури не має нічого спільного з Христом, а будь-яка патріотична, консервативна чи інша ідеологія, що апелює до християнських ідей – ідолопоклонницька за своєю природою².

Констатуючи кризу в теології останніх десятиліть, Гауервас звертає увагу на те, яким чином церква сьогодні може відповісти на ці нові виклики. Коли йдеться про драматичні зсуви, свідками котрих ми є сьогодні, у філософії, культурі та теології загалом, слід визнати також, що у зміні існуючих парадигм є і позитивні аспекти. Так, на відміну від богослов’я модерну, де усе, що вважалося істинним мало бути універсально обґрунтованим, богослов’я постмодерну, більшою мірою, звертається до актуальних завдань, до практики. Богослови минулого відчували тягар відповідальності у тому, щоб довести істинність християнських переконань, однак сьогодні, більшим викликом є правдивість та автентичність власне християн як таких.

З іншого боку, особливість сучасної кризи, на думку автора, полягає не у скороченні, або ж відсутності університетських катедр, але у відхиленні від імперативу християнського життя. Бо ж більшою проблемою аніж скорочення богословських катедр чи недовіри до теології у цілому, є хибне розуміння завдань, що стоять перед церквою. Завданням богослова сьогодні є, перш за все, не пошук універсальних аргументів, але правдивість власних переконань, їх відповідність наративу, істинність якого визнають християни. У цьому контексті, догмат та доктрини не втрачають свого значення, але передбачають вправу у мисленні та проживанні. Тому завданням теолога залишається і доктринальне навчання, що саме по собі є практикою та належить самій суті поклоніння, і навпаки. Відповідно, богослов’я у цілому, не просто забезпечує церкву інформацією, але допомагає жити вірно, як християни у контексті сучасної культури. Однак, подібна місія не вбачається можливою поза церквою, що є носієм оповіді у світі.

Автентичність та публічність: роль церкви.

Для Гауерваса богослов’я розпочинається з еклезіології та закінчується еклезіологією. Сотеріологічний акт завжди має койнонічний характер. У той час, як ліберальні теологи намагаються поєднати християнське вчення з завданням реформування сучасної культури (Р. Нібур), Гауервас залишається скептичним, щодо такої можливості. Подібне завдання неможливе, без “деміфологізації” християнської віри та пристосування церкви до сучасних культурних патернів. Чи не тому, ліберальна теологія так мало звертається до питання церкви – вона виявляється зайвим концептом серед “трансцендентного”, що вже притаманне культурі сучасності. Таким чином, питання автентичності залишається актуальним, не лише стосовно індивідуальних переконань, але і коли йдеться про природу та характер церковної спільноти. Розвиваючи тему церкви, богослов слідує за типологізацією християнських спільнот, що її запропонував Джон Говард Йодер, маючи однак на увазі, найперше, американський релігійний ландшафт³.

Перший тип церкви Гауервас визначає як активістський – коли спільнота опікується, насамперед, побудовою кращого суспільства, аніж реформуванням церкви. Така церква поклоняється Богу через гуманізацію соціальних структур, і бачить Бога, у першу чергу, серед рухів заради

¹ Там само.

² Там само.

³ Hauerwas, S., Willimon, W. H. (1989). *Resident Aliens: Life in the Christian Colony*. Abingdon Press Nashville, 25.

соціальних змін¹. Та у результаті такої церкви бракує теологічного підґрунтя для критичного перегляду існуючих ідеологій, її політикою стає релігійне визнання лібералізму.

Разом з тим, можлива інша крайність, що її визначає Гауервас як модель конверсіоністської церкви. Така церква сповідує, що жодні соціальні реформи не можуть вирішити проблему гріховності природи людини. Обітниці секулярного оптимізму є хибними, бо не враховують необхідність індивідуального визнання провини та покаяння, що веде до відновлення стосунків з Богом². Служіння такої церкви спрямоване всередину самої себе, більше того, – звернене до особистості, необхідності внутрішніх змін – від суспільства до душі людини. Слід визнати, сама така модель, має значне поширення серед євангельських протестантів України.

Тип церкви, який є найближчим для богослова – це сповідницька церква. Вона не є простим синтезом між двома першими типами, ані, вдалим компромісом, а радше, радикальною альтернативою. Відкидаючи індивідуалізм та секуляризм попередніх типів, Гауервас вказує, що головним завданням народу Божого є не персональна трансформація, ані покращення суспільства, але призначення церкви як спільноти поклонятись в усьому Христу. Сповідницька церква закликає людей до навернення, але вбачає цей процес тривалим залученням до нової спільноти, альтернативного полісу, контркультурної соціальної структури, що зветься церквою. Така церква бажає бути видимою для світу, через слідування за Христом та вірність євангельському наративу. Одним із таких критично важливих аспектів цього наративу є здатність християнської спільноти до миру. У своїй праці “Мирне царство”, автор підкреслює ненасильницький характер Божої влади³.

Також, крізь призму Св. Писання, видимість церкви – це її святість та готовність страждати як і Христос, бо ж слідування за Христом передбачає публічність, що знаходить зображення в Євангелії Івана у словах Ісуса про піднесення Сина Божого. Нарешті, така спільнота впливає на суспільство, через те, що залишається церквою, будучи тим, чим світ не є і не може стати. “Дозвольте церкві бути церквою” – ця позиція Дітріха Бонгьоффера знаходить підтвердження й у роботі С. Гауерваса. Однак це означає і “дозволити світу бути світом”⁴, тому що будь-які світські механізми не допоможуть церкві виконати власну місію.

Публічність та автентичність у секулярному просторі

Головний виклик секуляризації, на думку автора, не у тому, що вибір на користь віри у сучасному суспільстві вже не є самоочевидним. Скоріше це небезпека богословської перверсії, що стосується, власне, церкви та є похідною вищезгаданих процесів. Одна з небезпек, яку ми частково розглянули, – це розмивання меж між церквою та суспільством, що знову підіймає на поверхню питання, що означає бути християнином у сучасному суспільстві. Більше того виклик стосується і того, що церква пристосувалась та комфортно почувається у суспільствах з ліберальною демократією, де віра стала сферою приватного. На противагу цьому особливість методу Гауерваса полягає в усуненні хибних дихотомій притаманних ліберальним ідеологіям, а саме – поділ на внутрішнє та зовнішнє, а також приватне та публічне⁵.

Так, раннє християнство значно дистанціювалося від влади, однак реформи Константина призвели до злиття церкви та імперських структур, що зберігає вплив і на сучасному етапі. Наслідуючи метод та ідеї радикального менонітського богослова Джона Говарда Йодера, Гауервас пропонує розпочати процес деконстантинізації. Такий процес стосується не лише неправомірних симфонічних стосунків церкви та держави, але і протистоянню спокуси злиття з сучасними ідеологіями.

Зокрема це пов'язано з тим, що значна кількість богословів сьогодні є представниками ліберальної парадигми в теології, у фокусі якої – людина та її досвід. Таке вчення повністю відповідає новому гуманізму – християнське богослов'я покликане висвітлити положення людини, її потреби та виклики, з чим, на думку Гауерваса, чудово впорався б і Шекспір⁶.

Отже, у своєму заклику до церкви богослов не повинен боятися конфронтації. Ба більше, християнство без ворога не може бути справжнім та автентичним. Для Гауерваса бути християнином,

¹ Там само.

² Там само, 27.

³ Hauerwas, S. (1983). *The Peaceable Kingdom: A Primer in Christian Ethics*. Notre Dame: University of Notre Dame. 179.

⁴ Hauerwas, S. (2013). How to write a theological sentence. *Sewanee Theological Review*, 57 (1), 56-72.

⁵ Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company, 28.

⁶ Там само, 29.

означає, бути частиною армії, що протистоїть численним арміям ворогів, церква, на його думку, і сьогодні у розпалі війни¹. Однак сьогодні ми спостерігаємо протилежне – християнство не має опонента чи ворога, воно позбавлене пафосу боротьби, а ознакою хорошої церкви є відсутність конфліктів. Таким чином, “космічна боротьба”, зображена в апокаліптичній літературі постає свідомством примітивної віри й не стосується сучасності².

Однак слід вкрай обережно опирати такого ворога. Бо ворог церкви – це не ворог кожного: сексизм, расизм, ксенофобія чи навіть гомофобія. Це не матеріалізм, чи культура надмірного споживацтва³. На думку Гауерваса, такі характеристики ворога християнства надто штучні або ж моралістичні. Лінія боротьби пролягає значно глибше. Церква не повинна боротися з наслідками, але звертатись до джерела проблеми, здійснюючи критику сучасних картин світу та викриваючи хибні наративи, тому що саме це і конститує наше життя та життєві цілі. Розглянемо окремі приклади того, яким чином церква може публічно здійснювати подібну критику.

Так, за Гауервасом, церкві сьогодні притаманне переконання власної другорядності, що набуває розвитку як окремий наратив у епоху модерну. Саме тоді національна держава стає арбітром поміж різними гравцями суспільної сфери, а відтак, це стосувалося і церкви. І сьогодні, значною мірою, ми розглядаємо державу як певного безпекового гаранта, хоча таке уявлення і піддається ґрунтовній критиці. На додаток, слідує методології Е. Трьольча, “світ” у такій історії набуває універсальних характеристик, у той час як церква стає “сектою”. Саме “світ” є центральним персонажем історії, а діянням Бога та ролі церкви відводиться незначна, другорядна роль. Таким чином християнська спільнота приймає ліберальний наратив, у якому вона є лише частиною історії “світу”. Та, на думку Гауерваса, Ізраїль і Церква не просто другорядні персонажі більшої історії “світу”, а скоріше “світ” є персонажем в історії Бога. Це призводить до того, що християни надто зайняті пристосуванням Євангелія, щоб воно стало зрозумілим світу, замість того щоб, допомогти зрозуміти, що без Євангелія світ не має сенсу⁴.

Іншим викликом є некритичне прийняття понять та категорій, що є частиною сучасного ліберального дискурсу. Так, Гауервас закликає переглянути значення та смисли цінностей та понять, що транслює сучасна культура, зокрема йдеться про поняття свободи. На думку богослова, ми живемо у такий час, коли люди вважають, що у них нема іншої історії, окрім тієї історії, яку вони обрали, коли у них не було історії⁵. Людина має свободу і владу творити власні істину та цінності. Свобода у такому випадку набуває пріоритету над істиною. Однак, сучасний міф про свободу – це спроба захватитись від істини про те, що людина не є творцем самої себе, вона не створює ультимативний смисл власного життя, але покликана сприйняти себе, як частину історії Бога. Позаяк, свобода приходить не від вибору власної історії, але через прийняття наративу, що допомагає нам визнати обмеження та можливості історій, що не були обрані нами, але є сутнісною частиною того, хто ми є⁶. Разом із тим, визнання себе частиною Божої історії спонукає до послуху. Іронія сучасної культури полягає у тому, що саме таке упокорення буде сприйнято як прояв авторитаризму у сучасному суспільстві⁷.

Висновки

Таким чином, у політичній теології Гауерваса відкриваються важливі виміри, що стосуються як проблеми автентичності, так і питання публічності християнської спільноти. Іншими словами, церква не може кинути виклик суспільству, який у першу чергу не звернений до неї самої. З одного боку, це означає, що не існує таких політичних умов, у яких можливо гармонізувати християнську віру з чинною політичною ідеологією, економічною чи соціальною кон’юнктурою. Це є необхідною передумовою існування автентичної пророчої спільноти, адже як інакше світ дізнається, що він є світ, за умови відсутності альтернативи? З іншого, – така спільнота не повинна за будь-яку ціну уникати конфлікту, навіть коли це стосується публічної сфери, займаючи таким чином позицію пасивного спостерігача.

¹ Там само, 31.

² Там само, 30.

³ Там само, 32.

⁴ Jenson, R. W. (1992). The Hauerwas project. *Modern Theology*, 8 (3), 285-295.

⁵ Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company, 33.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

В цілому дарма що, на перший погляд, пошук та богословський метод С. Гауерваса може здатися надто провокативним, а висновки дещо гіперболізованими чи радикальними. Йому є що запропонувати у вирішенні сучасних викликів. Приймаючи виклик, ми маємо справу з важливим переконанням автора – богослов'я не втрачає своєї гостроти та актуальності сьогодні, адже, християнство не просто перелік звичних та відомих більшості віросповідних принципів, але справжня пригода, непередбачувана, як і саме життя.

References:

1. Chesterton, G. K. (2016). *Vechnyj chelovek* [The Everlasting Man]. Moscow: Direkt-media. [in Russian].
2. Herman, P. (2013). Stanley Hauerwas: against secularization in the church. *Zeitschrift für Dialektische Theologie* [Journal of Dialectical Theology], 29 (2), 12-33. [in English].
3. Hauerwas, S. (1981). A Tale of Two Stories: On Being a Christian and a Texan: A Theological Entertainment. *Perkins Journal*, 34 (4), 1-15. [in English].
4. Hauerwas, S. (2013). How to write a theological sentence. *Sewanee Theological Review*. 57 (1). 56-72. [in English].
5. Hauerwas, S., Willimon, W. H. (1989). *Resident Aliens: Life in the Christian Colony*. Abingdon Press Nashville. [in English].
6. Hauerwas, S. (1983). *The Peaceable Kingdom: A Primer in Christian Ethics*. Notre Dame: University of Notre Dame. [in English].
7. Jenson, R. W. (1992). The Hauerwas project. *Modern Theology*, 8 (3), 285-295. [in English].
8. Volf, M., Crieg, C., Kucharz, Th. (eds). (1996). *The future of theology: Essays in Honor of Jurgen Moltmann*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U.K.: William B Eerdmans Publishing company. [in English].